

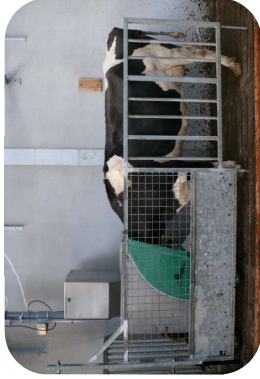
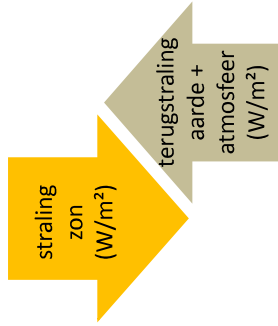
Het broeikas effect

Het **broeikas effect** is een **natuurlijk** fenomeen

Belangrijkste broeikasgassen:
 CO_2 , CH_4 (methaan) en N_2O (lachgas)

Probleem = antropogene broeikasgassen
 (door menselijke activiteiten)
 → versterkt broeikas effect
 → uit evenwicht
 → klimaatopwarming

Het **broeikas effect** is een **globaal** probleem,
 het stopt niet aan de erf- of landsgrenzen

Nutritionele handvatten voor klimaatslim melken
 Resultaten van het LA-traject
 SMART Melken

Dorien Van Wesemael (VEETOURNEE – MELLE)
 Leen Vandaele (VEETOURNEE – GEEEL)

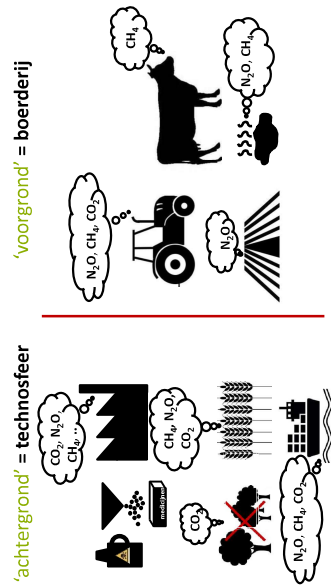
AGENTSCHAP INNOVEREN & ONDERNEMEN
 Viaanderen is ondernemen

Innovatieteunpunt
 dit toekomst begint vandaag

ILVO

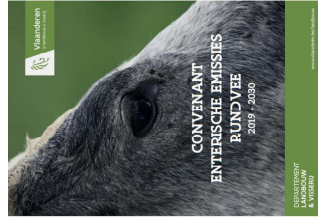
Broeikasgassen in de landbouw

Rechtstreekse emissies van broeikasgassen
 en Onrechtstreekse emissies

Als we het klimaatprobleem willen aanpakken, dan kunnen we niet om de grote klimaatimpact van onze veestapel heen

Joeri Thijs
<http://www.veertrouwen.nl/2018/01/01/veertrouwen-als-afwegingspunt-voor-landbouw/>

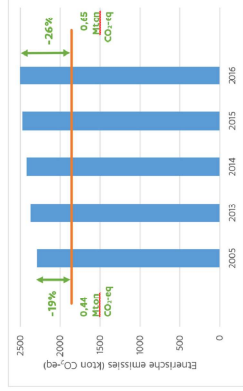

“Houston, we have a problem”

BOERDERIJ
 29 dec 2018 | 18 reacties
 Nieuws | 29 dec 2018 | 18 reacties

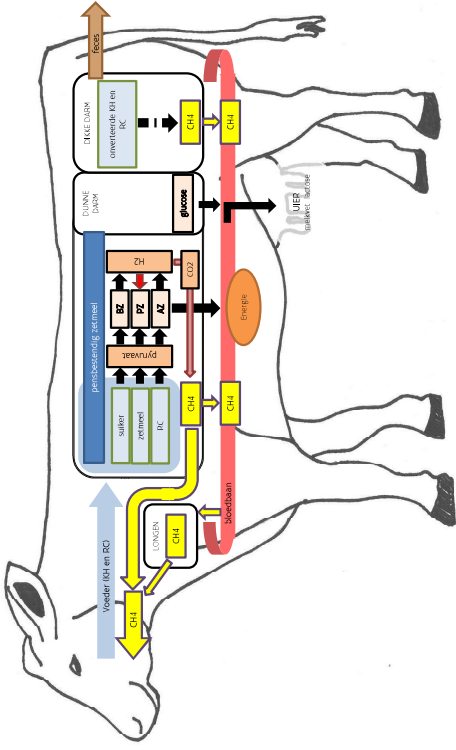
Merendeel broeikasgas op bedrijf door methaan uit koe

Voor de broeikasgasrekening op melkveebedrijven komt meer dan de helft uit methaan uit de boeren.
 Dat blijkt uit **metingen** die gedaan zijn op de Koenigshoven-bedrijven. De gemiddelde uitstoot is 1.150 kilo CO₂ per ton melk. Ze verschillen tijd groot. De CO₂-productie van de bedrijven loopt uiteen van bijna 1.000 tot bijna 1.300 kilo. Methaanproductie bij kermestabiele van voor
 Van het gemiddelde van 1.150 CO₂-equivalenten komt 583 kilo uit methaan. Deze wordt vooral geproduceerd bij de kermestabiele van vea. Een kleiner deel komt uit de eerste van **met**. Ook hier zitten verschillen tussen bedrijven. Daar een haare.

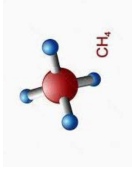

Figuur 1. Evolutie van de enterische emissie tussen 2005 en 2016 in de gevolgen voor de beluën reductie. (Cijfers voortgezet uit rapport Klimaatmitigatie 2017-2019)

Oorsprong CH₄: koolhydraten!

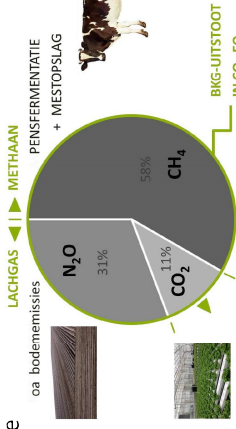
Focus op methaan (CH₄)

Het belangrijkste broeikasgas in de landbouw is **methaan (CH₄)**

CH₄ heeft een **GWP₁₀₀** dat **28** keer groter is dan de GWP₁₀₀ van CO₂ -> omrekening naar CO₂-equivalenten

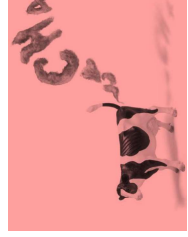
De voornaamste bronnen van CH₄-productie in de landbouw zijn fermentatie in de **pensmaag bij herkauwers (49%)** en **dierlijke mest (44%)**

Reductiemogelijkheden CH₄

- ✓ Algemeen management van de kudde
  - Genetische selectie
    - Hoogproductieve dieren
    - Lage methaanproductie
- ✓ **Manipulatie van de pensfermentatie**
  - Aanpassen van het pensmicrobioom
  - Voederstrategieën
    - SMART Melken: **nutritieel** sturen naar een economisch en ecologisch duurzaam melkveebedrijf met focus op **methaan** en stikstofefficiëntie

CH₄ uit pensfermentatie

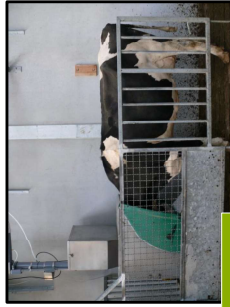

- Een **melkoe** produceert **200 tot 650 g** methaan per dag
- niet de koe, maar de **micro-organismen** in de **pens** vormen methaan uit CO₂ and H₂, allebei gevormd tijdens anaerobe fermentatie van het **voeder**
- Methaan wordt voornamelijk '**opgeboerd**' (> 90%), slechts een beperkt deel komt vrij via 'winden'

② Zoötechnische proef (of praktijkproef)

ILVO

GreenFeed

Hooibeekhoeve

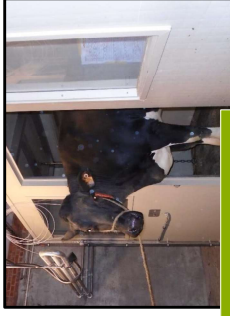

LV Den Hamer

① Screening

Gasuitwisselingskamers (GUK)

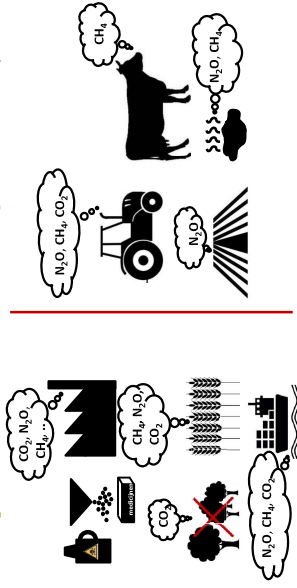

③ Koolstofvoetafdruk

in koolstofvoetafdrukberrekeningen

'achtergrond' = technosfeer

'voorground' = boerderij

Opmerking bij screeningsproeven

- ✓ Deze proeven zijn slechts een eerste screening van voedersupplementen, bijproducten of de rantsoensamenstelling -> **potentieel** bepalen
  - ✓ Zeker niet opgezet als een productieproef
    - Te weinig dieren
    - Effecten op melkproductie en -samenstelling zijn slechts **indicatief**
  - ✓ Proeven met een **groter aantal dieren** zijn noodzakelijk
    - Productieproeven in praktijkomstandigheden uitvoeren
- > **Zoötechnische proeven**

Overzicht ProjectResultaten

	Methaan-emissie	Stikstof-efficiëntie	Koolstof-Voetafdruk	Economische impact
LineX (VDK)	(↓) trend	-	↓	↑
LineX (MKV)	↓ (-11%)	-	↓ (-9%)	↑ (+14%)

Voederstrategie	① Screening - GUK	② Zoötechnische proef	③ Koolstofvoetafdruk
Voedersupplementen	LineX AVEVE MK LineX AVEVE VDK 3-nitrooxypropanol		
Rantsoen-samenstelling	Maiskultuurrijk rantsoen		
Bijproducten	Bierdraf en koolzaadschroot ter vervanging van sojaschroot		

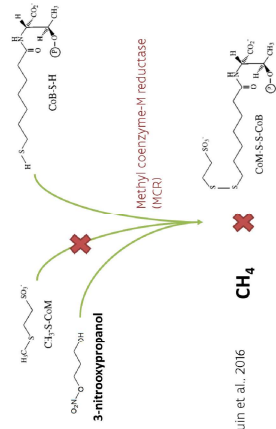
Screening 3-NOP

3-NOP ①

- ✓ Behanding = synthetisch additief
- ✓ Kleine hoeveelheden

17 g of 3-NOP per koe per dag

Screening LineX

LineX ①

- ✓ Behanding = evenwichtig krachtvoeder met lijnzaad en lijnzaadolie
- ✓ ! Het evenwichtig krachtvoeder van het referentiantsoen werd vervangen op basis van energie (VEM) (iso-energetische rantsoenen)

% in total diet (DM) (% in roughage mixture (DM))	LineX gras	LineX mais
Maize silage	18 (25)	45 (63)
Grass silage	45 (63)	18 (25)
Pressed beet pulp	8 (11)	8 (11)
Concentrate	29	26
	3,5 kg LineX	3,3 kg LineX

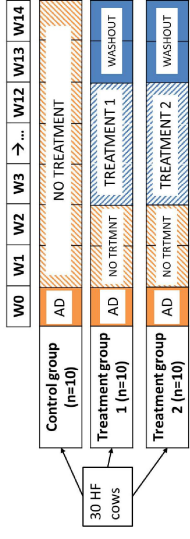
Overzicht ProjectResultaten

	Methaan-emissie	Stikstof-efficiëntie	Koolstof-Voetafdruk	Economische impact
Linex (VDK)	(↓) trend	-	↓	↑
Linex (MKV)	↓↓ (-11%)	-	↓ (-9%)	↑↑ (+14%)
3-NOP	↓↓↓ (-23%)	-	↓ (-7 à 9%)	*

* Kostprijs additief nog niet gekend

Zoötechnische proef 3-NOP

3-NOP ②

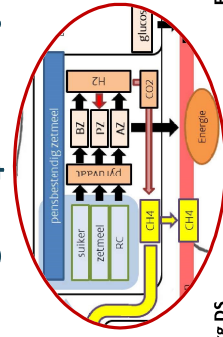

Drie groepen: controle
 + 3-NOP in ruwvoermengeling
 + 3-NOP in krachtvoederpellet

16 g 3-NOP per koe per dag

Oorsprong CH₄: Koolhydraten

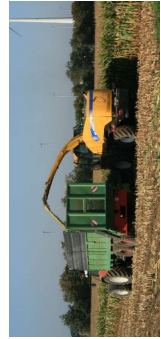
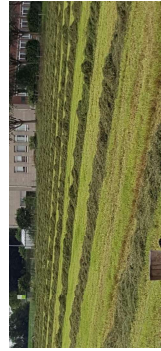

Voordroog

Zetmeel: 0 g/kg DS
 Ruwe celstof: 270 g/kg DS
 Ruw eiwit: 150 g/kg DS

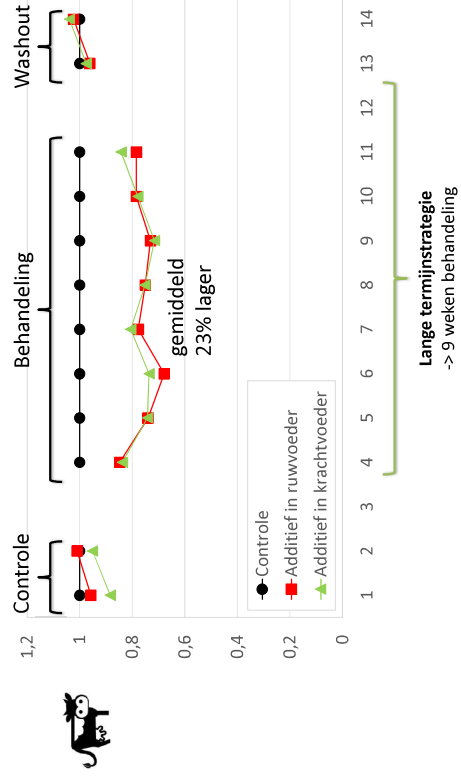
Mais

Zetmeel: 430 g/kg DS
 Ruwe celstof: 155 g/kg DS
 Ruw eiwit: 80 g/kg DS

3-NOP ②

Methaan per kg Melk

Screening Bierdraf en Koolzaadschroot (DRAF+KZS)

- ✓ Behandeling = bierdraf en koolzaadschroot
- ✓ ! Vervangen van **sojaschroot** om de koolstofvoetafdruk van het rantsoen te verlagen

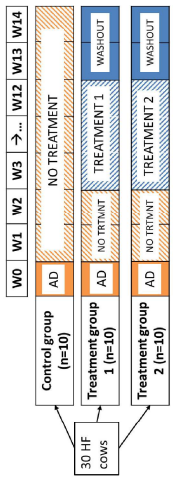

Overzicht ProjectResultaten

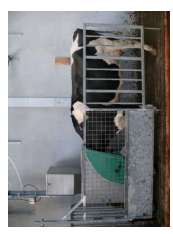
	Methaan-emissie	Stikstof-efficiëntie	Koolstof-Voetafdruk	Economische impact
Linex (VDK)	(↓) trend	-	↓	↑
Linex (MKV)	↓↓ (-11%)	-	↓ (-9%)	↑↑ (+14%)
3-NOP	↓↓↓ (-23%)	-	↓ (-7 à 9%)	*
Maïskuilrijk	-	-	-	-

* Kostprijs additief nog niet gekend

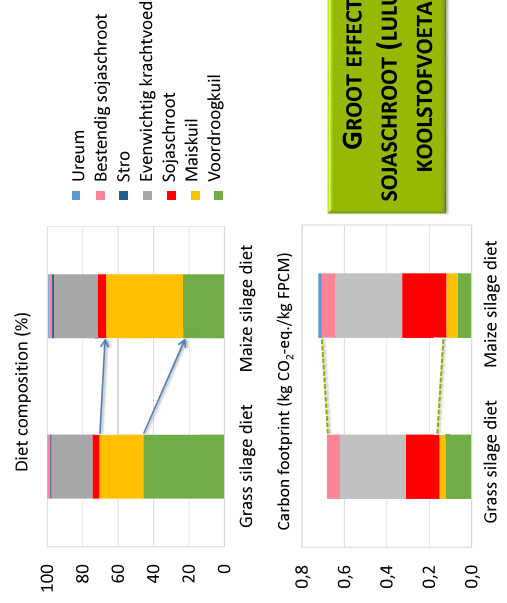
Zoötechnische proef Bierdraf en Koolzaadschroot (1)

- Drie groepen: controle + bierdraf en koolzaadschroot + bierdraf en sojaschroot

Koolstofvoetafdruk van de rantsoenen

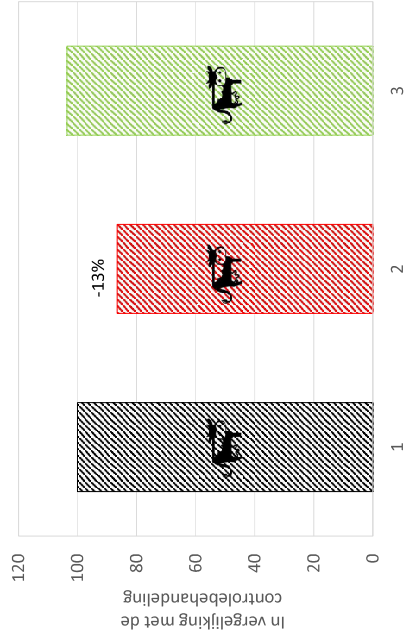

Overzicht ProjectResultaten

Methaan-emissie	Stikstof-efficiëntie	Koolstof-Voetafdruk	Economische impact
(↓) trend	-	↓	↑
↓ (-11%)	-	↓ (-9%)	↑↑ (+14%)
↓↓ (-23%)	-	↓ (-7 à 9%)	*
Matskuijrijk	-	-	-
Bierdraf + KZS	-	↓↓↓ (-33%)	variabel
Bierdraf + Soja	-	↓ (-9%)	variabel

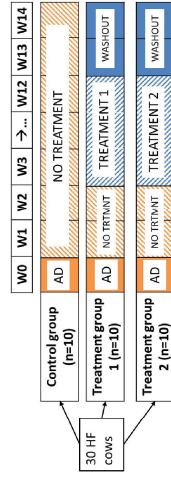
* Kostprijs additief nog niet gekend

Methaan per kg Melk

Controlegroep
 Draf + koolzaadschroot
 Draf + sojaschroot

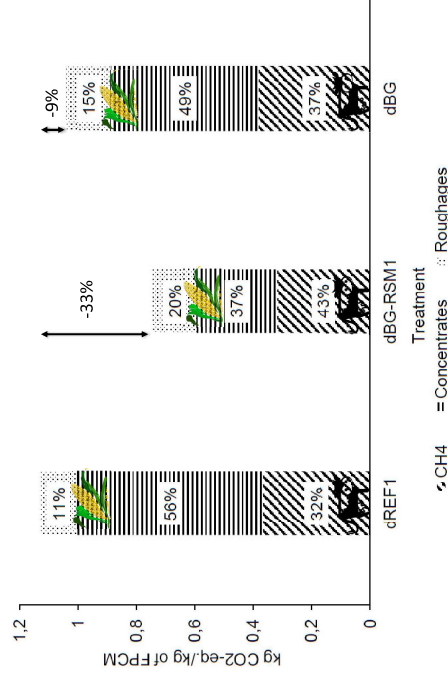
Zoötechnische proef Bierdraf en Koolzaadschroot (2)

Drie groepen: controle + bierdraf en koolzaadschroot + koolzaadschroot

Koolstofvoetafdruk zoötechnische proef 1

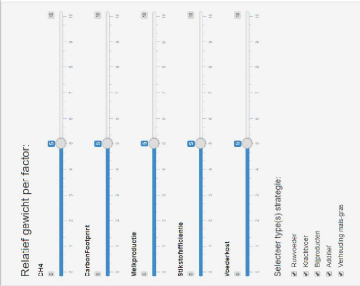

CH4 = Concentrates Roughages

Praktijktool

SMART melken
Nutritioneel sturen naar een economisch en ecologisch duurzaam melkveebedrijf:
focus op methaan en stikstof-efficiëntie

Home Project Nieuws Kennisbilddes Praktijktool Publicaties Agenda Contact

Via het rantsoen de milieu-impact van je bedrijf verlagen?

Om te onderzoeken wat er van aangepast moet worden is er informatie van nog een aantal andere bronnen beschikbaar op www.rundveeloket.be/tools.

SMART Melken is een online tool die helpt bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf.

SMART Melken is een online tool die helpt bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf.

SMART Melken is een online tool die helpt bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf.

<https://www.ilvo.vlaanderen.be/smartmelken>
<https://www.rundveeloket.be/tools>

Praktijktool SMART Melken: Via het rantsoen de milieu-impact van je bedrijf verlagen?

Vind met deze tool een strategie om de milieu-impact van je bedrijf te verlagen (LUC) en broeikasgasuitstoot te verminderen in het veld. SMART Melken helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf. Het helpt je bij het ontwikkelen van een milieustrategie voor je melkveebedrijf.

- Praktijktool
- Kennisbilddes additieven en rantsoenen

Overzicht ProjectResultaten

	Methaan-emissie	Stikstof-efficiëntie	Koolstof-Voetafdruk	Economische impact
Linex (VDK)	(↓) trend	-	↓	↑
Linex (MKV)	↓ (-11%)	-	↓ (-9%)	↑ (+14%)
3-NOP	↓ (-23%)	-	↓ (-7 à 9%)	*
Matskuijnijk	-	-	-	-
Bierdraf + KZS	↓ (-10 à -13 %)	-	↓ (-29 à 33%)	variabel
Bierdraf + Soja	-	-	↓ (-9%)	variabel
Koolzaadschroot	-	↓ (-5%)	↓ (-28%)	variabel

* Kostprijs additief nog niet gekend

Dit project was mogelijk dankzij

Kennisbilddes

Wat is het klimaateffect van Bierdraf en koolzaadschroot?

Identificatie

- Waarom van bodeming: Deel van het ruwvoer in koolzaadschroot
- Fabriek: Niet van toezetting
- Actieve stof: Niet van toezetting
- Doelgroep: Niet van toezetting
- Effect op methaan: Effect op methaan: Methaanconcentratie en daling van de carbon footprint
- Effect op stikstof: Effect op stikstof: Methaanconcentratie en daling van de carbon footprint

Samenstelling rantsoen en melkparameters

Broerantsoen: 1,1 koolzaadschroot, 1,1 koolzaadschroot, 1,1 koolzaadschroot, 1,1 koolzaadschroot

Koolzaadschroot: 1,1 koolzaadschroot, 1,1 koolzaadschroot, 1,1 koolzaadschroot, 1,1 koolzaadschroot

Impact

CH₄: -15, -10, -5, 0, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95, 100

N₂O: -15, -10, -5, 0, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95, 100

CO₂e: -15, -10, -5, 0, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95, 100

Wat is het klimaateffect van Bierdraf en koolzaadschroot?

Duiding

Methaanemissie: Deel van het ruwvoer in koolzaadschroot, bij verwerking van suikerbieten, tot 13% in de veldmethode en tot 10% per kg melkvee.

Actieve stof: De hoeveelheid opdroogde stof in de veldmethode, bij verwerking van suikerbieten, tot 13% in de veldmethode en tot 10% per kg melkvee.

Doelgroep: De hoeveelheid opdroogde stof in de veldmethode, bij verwerking van suikerbieten, tot 13% in de veldmethode en tot 10% per kg melkvee.

Effect op methaan: De hoeveelheid opdroogde stof in de veldmethode, bij verwerking van suikerbieten, tot 13% in de veldmethode en tot 10% per kg melkvee.

Effect op stikstof: De hoeveelheid opdroogde stof in de veldmethode, bij verwerking van suikerbieten, tot 13% in de veldmethode en tot 10% per kg melkvee.

Dank u wel

Instituut voor Landbouw-, Visserij- en
Voedingsonderzoek

Scheldeweg 68
9090 Melle-Gontrode – België
T + 32 (0)9 272 26 00
F +32 (0)9 272 26 01

dier@ilvo.vlaanderen.be
www.ilvo.vlaanderen.be
www.ilvo.vlaanderen.be/smartmelken

Werken mee aan dit onderzoek

Dorien Van Wesemael, Nico Peiren, Leen Vandaele, Sam De Campeneere,
Sophie Huyveld, Veerle Van Linden, Hanne Leirs (ISP), Jef Van Meense, Jo Bijttebier
Karen Goossens, Sieglinde Debruyne, Thijs De Mulder, Veerle Fievez (Ugent)
Technici, deskundigen en dierenverzorgers van het ILVO-Rundveeteam

AGENTSCHAP
INNOVEREN &
ONDERNEMEN

Vlaanderen
is ondernemen

Innovatiesteunpunt
dit toekomst begint vandaag

ILVO